

Велибор Цомић

Митрополија Црногорско-приморска, Цетиње – Црна Гора

e-mail: otacvelibor@gmail.com

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА И ТЗВ. СПОЉАШЊИ ДИЈАЛОГ О КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ОД 2011. ДО 2018. ГОДИНЕ

Апстракт: Од 2011. до 2018. године је закључено више споразума којима је извршено развлашћивање Републике Србије на Косову и Метохији и суспендовање њеног правног поретка. Српска православна црква и њена Епархија рашко-призренска на чијој се канонској јурисдикцији налази територија Косова и Метохије, није укључена ни у тзв. спољашњи, а ни у тзв. унутрашњи дијалог о Косову и Метохији. У раду се разматра питање положаја Српске православне цркве на Косову и Метохији у тзв. спољашњем дијалогу Београда и Приштине уз посредовање Европске уније, као и питање несагледивих последица у случају свођења Епархије рашко-призренске искључиво на одређени број верских објеката са културном вредношћу.

Кључне речи: Српска православна црква, Епархија рашко-призренска, Република Србија, Косово и Метохија, преговори, дијалог, споразуми, заштита.

Тзв. унутрашњи дијалог о Косову и Метохији је 24. јула 2017. године обзнањен и покренут од председника Републике Србије Александра Вучића, уз најаву да неће дуго трајати. Од тог догађаја је прошло више од годину дана, а у овом моменту се не може тврдити ни да ли тај процес још увек траје или је, пак, завршен. У току тзв. унутрашњег дијалога је паралелно вођен, иначе раније започети, и тзв. спољашњи дијалог са косовско-метохијским Албанцима уз посредовање Европске уније. Тешко се може наћи смислен одговор на питање покретања и вођења тзв. унутрашњег дијалога о Косову и Метохији после потписивања тзв. Бриселског споразума 19. априла 2013. године.

Подсећања ради, од 1999. до 2013. године је закључено више међународних споразума у вези Косова и Метохије. После закључивања Војно-техничког споразума (тзв. Кумановског споразума) између Међународних безбедносних снага (“КФОР”) и Владе СР Југославије и Владе Републике Србије 9. јуна 1999. године¹, а потом и доношења Резолуције Савета безбедности УН бр. 1244 од 10. јуна 1999. године², као и два погрома косовско-метохијских Срба 1999. и 2004. године, косовско-метохијски Албанци су 2008. године једнострано прогласили тзв. независност Косова. Процес стварања лажне државе на окупираном делу заветне српске територије је вршен под притиском и уз помоћ међународне заједнице и то првенствено САД, Немачке, Француске и Велике Британије.

1 Војно-технички споразум између Међународних безбедносних снага (“КФОР”) и Владе СР Југославије и Владе Републике Србије од 9. јуна 1999. године, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/?id=19947>, 26. септембар 2018.г.

2 Резолуција Савета безбедности УН 1244 (1999) од 10. јуна 1999. године, <http://www.gov.rs/kosovo-metohija/?id=19944>, 26. септембар 2018.г.

Државне власти Србије су, нажалост, 2009. године поклекле под притиском тих држава и економским уценама и прихватиле да се питање Косова и Метохије, уместо у оквиру Савета безбедности УН, решава у институцијама Европске уније. После тога, закључен је читав низ споразума, који су, противно Уставу Србије, међународном праву и здравом разуму, имали за циљ потпуно развлашћивање државе Србије на Косову и Метохији.

Споразумом о царинском печату од 2. септембра 2011. године су се две стране, Србија и тзв. Косово, обавезале да обезбеде слободно кретање роба у складу са ЦЕФТА споразумом, који важи за независне државе. Усвојен је царински печат са натписом "Косовска царица" на исти начин као што је прихваћен за све чланице ЦЕФТА.³

*Споразумом о прихватању универзитетских диплома из 2011. године*⁴ су признате универзитетске дипломе које издају албански универзитети на Косову и Метохији на основу тзв. Устава Републике Косово и закона те лажне државе.

*Споразумом о интегрисаним граничним прелазима из 2011. године*⁵ је установљена права државна граница између Србије и Косова и Метохије на прелазима Јариње/Рудница, Брњак, Кончуљ, Мердаре, Мутиводе и Мучибаба.⁶ На тим прелазима ће "званичници сваке стране обављати одговарајуће контроле".⁷

*Споразумом о катастарској евиденцији из 2011. године*⁸ Србија је тзв. Косову омогућила успостављање катастарске евиденције у складу са законодавством те лажне државе.

*Споразумом о матичним књигама из 2011. године*⁹ Србија је тзв. Косову омогућила успостављање поуздане матичне евиденције грађана у складу са законодавством те лажне државе.

*Споразумом о слободи кретања из 2011. године*¹⁰ је извршено признање личних карата тзв. Косова на тзв. интегрисаним, а у ствари правим граничним прелазима, затим возачких дозвола и регистарских таблица у Србији. С друге стране, слобода кретања и безбедност Срба на Косову и Метохији није омогућена.

*Договором о регионалном представљању и сарадњи од 24. фебруара 2012. године*¹¹ за Аутономну покрајину Косово и Метохија је на противустанан начин уговорен назив Косово* (са звездicom). Наведним актом је утврђено да ће се назив КОСОВО* користити као једини назив у регионалној сарадњи¹² у којој сарађују само независне државе. Такође, утврђено је да ће КОСОВО* на свим регионалним скуповима

3 *Споразум о царинском печату из 2011. године*, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

4 *Споразум о прихватању универзитетских диплома из 2011. године*, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

5 *Споразум о интегрисаним граничним прелазима из 2011. године*, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

6 Исто, чл. 5

7 Исто, чл. 4

8 *Споразум о катастарској евиденцији из 2011. године*, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

9 *Споразум о матичним књигама из 2011. године*, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

10 *Споразум о слободи кретања из 2011. године*, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

11 *Договор о регионалном представљању и сарадњи из 2012. године*, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=168200>, 26. септембар 2018.г.

12 Исто, чл. 2

учествовати за свој рачун и говорити за себе.¹³ Тзв. Косово је у овом акту ”страна уговорница” са Републиком Србијом.¹⁴

Промена на месту председника Републике Србије на председничким изборима у мају 2012. године је, поред осталог, остварена и тиме што је кандидат Српске напредне странке, Томислав Николић, јавно обећао да ће у случају победе на изборима ”преиспитати и противуставне преговоре које је водио Борко Стефановић”.¹⁵ Уместо тога, учињено је супротно и на штету државних интереса Србије и националних интереса Срба.

Председник Републике Србије, Томислав Николић, је урадио супротно од својих предизборних обећања на основу којих је, поред осталог, добио поверење грађана. Иницирао је отварање политичких преговора о Косову и Метохији. Из тог разлога, треба подсетити на *Политичку платформу за разговоре са представницима привремених институција самоуправе у Приштини*, коју је, на предлог тадашњег председника Републике Србије, Томислава Николића, усвојила Влада Републике Србије 9. јануара 2013. године.¹⁶ У том документу је, без претходне консултације или договора са Светим архијерејским синодом, предложено ”успостављање посебног уговорног односа између Српске православне цркве и привремених институција самоуправе у Приштини”.¹⁷ Уговором би се, како је наведено, ”узела у обзир искуства из статуса Римокатоличке цркве у Италији”, али би ”требало да буде утврђена међународно валидна гаранција за објекте Српске православне цркве, црквене поседе и деловање Српске православне цркве у Покрајини”.¹⁸ На крају је наведено да би ”детљи везано за преговарачку позицију по овом питању морали бити усаглашени са представницима Српске православне цркве”.¹⁹ До тога није дошло ни до дана данашњега.²⁰

Неколико дана по усвајању Политичке платформе, Народна скупштина Републике Србије је на седници Првог ванредног заседања у 2013. години, 13. јануара усвојила *Резолуцију Народне скупштине Републике Србије о основним принципима за политичке разговоре са привременим институцијама самоуправе на Косову и Метохији*.²¹ Српска православна црква и њен положај на Косову и Метохији нису ни поменути у том политичком акту Народне скупштине Републике Србије.

Из тих разлога, 13. фебруара 2013. године је одржан састанак делегације Српске православне цркве на челу са патријархом Иринејем, са тадашњим председником

13 Исто, чл. 4

14 Исто, чл. 1

15 Т. Николић, *Тадић је криза, ја сам шанса*, ”Печат”, 17. мај 2012.г.

16 *Закључак Владе Републике Србије о усвајању Политичке платформе за разговоре са представницима привремених институција самоуправе у Приштини*, Стр. нов. 05 бр. 00-1/2013 од 9. јануара 2013. године (Влада Републике Србије је, неколико дана по усвајању овог Закључка, са њега скинула ознаку тајности - прим. В.Ц.)

17 Исто

18 Исто

19 Исто

20 Критички осврт на једнострану и неприхватљив модел, који је предложила Влада Републике Србије, видети у мом тексту *Осврт на предлоге о регулсању статуса Српске Цркве на Косову и Метохији у политичкој платформи и Резолуцији Народне скупштине Србије*, објављено на званичној интернет страници Српске Патријаршије, http://spc.rs/sr/osvrt_na_predloge_o_regulisanju_statusa_srpske_crkve_na_kosovu_metohiji_u_politichkoj_platformi, 15. јануар 2013. године, као и на другим порталима у Србији, Црној Гори и Републици Српској

21 *Резолуција Народне скупштине Републике Србије о основним принципима за политичке разговоре са привременим институцијама самоуправе на Косову и Метохији од 13. јануара 2013. године*

Републике Србије, Томиславом Николићем и председником Владе, Ивицом Дачићем. На том састанку је Српска православна црква ”добила обећање од председника Томислава Николића да држава неће инсистирати на делу резолуције о Косову и Метохији који се тиче будућег статуса Цркве у јужној покрајини”.²² Патријарх Иринеј је јасно саопштио став да је ”део резолуције који се тиче Цркве неприменљив и да би значајно признање независности Косова и Метохије”.²³

У Бриселу је 19. априла 2013. године закључен *Први споразум о главним питањима нормализације односа Београда и Приштине*.²⁴ Споразумом је уговорено да ће на тзв. Косову бити ”јединствена полиција и то ће бити Косовска полиција”²⁵ и да ће ”сва полиција на северу Косова бити интегрисана у оквир Косовске полиције”²⁶ из чега се јасно закључује да ће та ”интегрисана и јединствена Косовска полиција” поступати у складу са ”Уставом и законима” тзв. Републике Косово. Република Србија се обавезала да укине своје полицијске органе и полицијске службенике на северу Косова и Метохије, а да ће припадницима српских безбедносних органа на Косову и Метохији бити ”понуђено место у еквивалентним косовским (безбедносним - прим. В.Ц.) структурама”²⁷, односно служба у тзв. Републици Косово, уместо у Републици Србији и да ће ”плате исплаћивати једино косовска полиција”.²⁸

Република Србија је прихватила обавезу да укине своје правосудне институције на Косову и Метохији, а да ће ”судске власти бити интегрисане и функционисаће у оквиру правног система Косова”²⁹, који почива на тзв. Уставу Републике Косово из 2008. године (у међувремену, за време трајања тзв. унутрашњег дијалога о Косову и Метохији, 24. октобра 2017. године је 42 српских судија и 14 тужилаца од стране тзв. председника Косова, Хашима Тачија, на основу чл. 84 ст. 1. тач. 16 тзв. Устава Републике Косово, именовано за судије правосудних институција тзв. независног Косова).

Даље, Република Србија се обавезала да ће распустити органе локалне самоуправе на Косову и Метохији и да ће на северу Косова 2013. године бити ”организовани општински избори”³⁰ у складу са тзв. Уставом Републике Косова и њиховим изборним законима. На тај начин су и српски политички субјекти на Косову и Метохији интегрисани у политички систем тзв. независне Републике Косово.

Србија и тзв. Косово су се ”као две стране” обавезале да ”неће једна другу блокирати, нити подстицати друге да блокирају европске интеграције друге стране”.³¹ Приштински Албанци су се обавезали да формирају ”Асоцијацију/Заједницу општина у којима Срби чине већину на Косову”³² - без Метохије. Иначе, Заједница општина је као таква предвиђена у статусу асоцијације/удружења у тзв. Уставу Републике Косово, а тај

22 *Уважен став Цркве*, ”Вечерње новости”, електронско издање, 13. фебруар 2013.г., <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:419650-Uvazen-stav-crkve>, 11. октобар 2018.г.

23 Исто

24 *Први споразум о главним питањима нормализације односа Београда и Приштине*, <http://www.gov.rs/vesti/specijal.php?id=283757>, 26. септембар 2018.г.

25 Исто, чл. 7

26 Исто

27 Исто, чл. 8

28 Исто, чл. 7

29 Исто, чл. 10

30 Исто, чл. 11

31 Исто, чл. 14

32 Исто, чл. 1

облик организовања локалних самоуправа је предвиђен и у Европској повељи о локалној самоуправи, без икакве посебности или аутономије.

Уочљиво је да су одредбе тзв. Бриселског споразума суштински у супротности са *Политичком платформом за разговоре са представницима Привремених институција самоуправе у Приштини и Резолуцијом Народне скупштине Републике Србије о основним принципима за политичке разговоре са привременим институцијама самоуправе на Косову и Метохији од 13. јануара 2013. године.*

После закључивања тзв. Бриселског споразума, процес развлашћивања државних институција и девастације правног поретка Републике Србије на Косову и Метохији је добио на интензитету. Осим што је Влада Републике Србије, ревносно и на штету државних и националних интереса Србије, испуњавала и, нажалост, испунила све своје обавезе из тзв. техничких споразума и тзв. Бриселског споразума, ишло се даље и закључивани су (после 2013. године) нови споразуми у том правцу и то: *Споразуми у вези са енергетиком, Споразум о телекомуникацијама, Споразум о правосудју, Споразум о осигурању, Споразум о интеграцији цивилне заштите, Споразум Привредне коморе Србије и Привредне коморе тзв. Косова, Закључак о слободи кретања /заправо о деблокади моста на Ибру у Косовској Митровици/ и Споразум о посетама званичника.*³³

Данас се може рећи да је, посебно од 2013. године, Влада Србије тзв. Републици Косово споразумима – уговорима, као сагласностима две воље, пренела све што је после 1999. године са највећим жртвама и напорима успела да задржи и до тада очува на Косову и Метохији. Оно што није успело натовским бомбама, успело је, захваљујући државним органима Србије, бриселској администрацији и то путем наведених споразума. На пример, од 1. маја 2018. године и северни део Косова и Метохије је искључен из платног промета Републике Србије.

Питање будућности нашег народа, Српске православне цркве - свештенства, монаштва, верног народа и светиња на Косову и Метохији, по свему судећи, остаје као последње и то када Србија остане без иједног свог органа и делића власти на Косову и Метохији.

Иако је председник Републике Србије, Александар Вучић, указао да тзв. унутрашњи дијалог о Косову и Метохији неће дуго трајати, тај процес је, слободно се може констатовати, одуговлачен и, на крају, обесмишљен. Овде се не бих даље задржавао на образлагању два напред изнета става³⁴, али се може констатовати да је у тзв. унутрашњем дијалогу о Косову и Метохији учествовао свако осим Српске православне цркве. Идентична је ситуација и када је у питању тзв. спољашњи дијалог са косовско-метохијским Албанцима, уз посредовање Европске уније од 2011. године. Ни у том процесу није учествовала, а ни данас не учествује Српска православна црква.

Јавни позив за учешће у тзв. унутрашњем дијалогу о Косову и Метохији је 25. јула 2017. године упућен свима, па и ”Цркви”. Али, непосредан позив на примерен начин је упућен свим досадашњим учесницима у тзв. унутрашњем дијалогу, осим Српској православној цркви. На пример, Српска академија наука и уметности је у новембру 2017. године добила позив да се укључи у тзв. унутрашњи дијалог о Косову и Метохији, па је Председништво САНУ 23. новембра 2017. године донело одлуку ”да

33 Споразуми су доступни на званичној интернет страници Канцеларије за Косово и Метохију Владе Републике Србије, <http://www.kim.gov.rs/pregovaracki-proces.php>

34 У завршној фази се налази мој рад под насловом *Српска Православна Црква и тзв. унутрашњи дијалог о Косову и Метохији.*

позив прихвати као обавезу и одговорност која је својствена САНУ”.³⁵ Исти је случај и са Матицом српском која је, без сумње, добила званичан позив за учешће у тзв. унутрашњем дијалогу о Косову и Метохији, о чему сведочи и округли сто у Матици српској 17. новембра 2018. године, под покровитељством Радне групе за подршку вођења унутрашњег дијалога о Косову и Метохији.³⁶ У неком од скупова који је у оквиру тзв. унутрашњег дијалога о Косову и Метохији организован уз подршку наведене Радне групе једино је, у лично име, учествовао епископ бачки др Иринеј и то на позив Матице српске 17. новембра 2017. године у Новом Саду.³⁷

Влада Републике Србије је 16. октобра 2017. године донела *Одлуку о образовању Радне групе за пружање подршке вођењу унутрашњег дијалога о Косову и Метохији*. Одлука је објављена у ”Службеном гласнику Републике Србије” бр. 93/2017 од 16. октобра 2017. године, а ступила је на снагу 24. октобра 2017. године.

Поставља се питање зашто је Влади Републике Србије требало три месеца од обзване тзв. унутрашњег дијалога до доношења наведене одлуке од страну и по текста и њеног ступања на снагу, али се ни до данас не зна како се и по којим актима и правилима организује тзв. унутрашњи дијалог о Косову и Метохији. Ако Радна група, како јој и назив каже, ”пружа подршку вођењу унутрашњег дијалога,” онда се поставља питање: коме Радна група пружа подршку, односно, ко води унутрашњи дијалог уз подршку Радне групе? Који орган државе Србије? Уосталом, зашто је такав дијалог потребан, уколико се зна став и опредељење апсолутне већине грађана Србије.

Забрињавајуће је што су се међу 22 члана Радне групе нашли представници скоро свих министарстава и органа државне управе Србије, осим Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама. Још увек нема одговора на питање зашто је тај орган државне управе, који је надлежан за сарадњу са црквама и верским заједницама у Републици Србији, искључен из Радне групе. Тај податак је још алармантнији ако се има у виду да је под бројем 22 у тачки 3 Владине Одлуке одређен и члан Радне групе из ”Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом”. Судићи по томе, може се констатовати да је у тзв. унутрашњем дијалогу већи значај додељен чак и невладиној сектору него Српској православној цркви. Несумњиво, реч је о преседану своје врсте.

Недвојбено је да се у штуром и Цркве недостојном председничком јавном позивању у тзв. унутрашњи дијалог о Косову и Метохији мислило на Српску православну цркву. Ипак, имајући у виду важећу законску регулативу у Србији и поделу на традиционалне цркве и верске заједнице и новоформиране конфесионалне заједнице, поставља се питање зашто се у тзв. унутрашњем дијалогу не тражи, макар јавно и без примереног позива, и изјашњење представника Римокатоличке цркве у Србији, Исламске заједнице Србије, Јеврејске заједнице и Реформаторских цркава о Косову и Метохији? Зашто и те цркве и верске заједнице нису макар јавно, као и ”Црква”, позване да учествују у тзв. унутрашњем дијалогу о Косову и Метохији?

У току трајања тзв. унутрашњег дијалога о Косову и Метохији аутор овог текста се, на надлежном црквеном месту, више пута интересовао да ли је Влада Србије, председник Србије, Радна група или било ко од државних органа Србије упутио званичан позив нашој Цркви преко Светог синода или Патријарха за учешће у том

35 *Учешће Српске академије наука и уметности у унутрашњем дијалогу о Косову и Метохији*, ур. академик Марко Анђелковић, САНУ, Београд, 2018.г., стр. 7

36 *Косово и Метохија - јуче, данас, сутра*, ур. Драган Станић, Матица српска, Нови Сад, 2018.г.

37 Епископ бачки др Иринеј, *Косово и Метохија - јуче, данас, сутра*, ”Гласник СПЦ”, бр. 3, март 2018.г., стр. 118-121 и *Питање Косова и Метохије - суштинско питање Српства данас*, у ”Косово и Метохија - јуче, данас, сутра”, Матица српска, Нови Сад, 2018.г, стр. 11-17

политичком процесу који ће, без сумње, имати судбоносне последице, не само за Србију него и за Србе - све и свуда. До закључења овог рада увек сам добијао одговор да Свети синод није примио званични позив државе Србије за учешће у тзв. унутрашњем дијалогу о Косову и Метохији од чије је најаве (24. јула 2017. године) до завршетка овог рада прошло више од годину дана. Као пример треба навести илустративан податак да представници Српске православне цркве нису позвани чак ни на 26. по реду округли сто о културној баштини српског народа на Косову и Метохији, који је је 27. марта 2018. године организовала Радна група за пружање подршке вођењу унутрашњег дијалога о Косову и Метохији.

Као што се из наведеног види, Српска православна црква је у овом случају игнорисана, а само је она са својим Архиепископским сабором, Синодом, патријархом, епархијским епископом, свештенством, монаштвом, верним народом и светињама непрекинито присутна на Косову и Метохији. Црква је искључена из овог процеса који се, итекако, тиче њеног правног положаја и мисије.

Ипак, објективности ради, мора се нагласити да је, судећи према подацима са више него неажурне званичне интернет странице Радне групе за пружање подршке вођењу унутрашњег дијалога о Косову и Метохији³⁸, став већине учесника да држава Србија ни по коју цену не сме да призна тзв. независно Косово.

Данас, када испред себе имамо двадесетак споразума, од тзв. Кумановског из 1999. године до тзв. Бриселског из 2013. године и осталих споразума који су после њега закључени, можемо констатовати да питању заштите Српске православне цркве на Косову и Метохији уопште није посвећена пажња. У тзв. Бриселском споразуму од 19. априла 2013. године нема ни једне одредбе о Српској православној цркви на Косову и Метохији. И поред тога, тадашњи директор Канцеларије Владе Републике Србије за Косово и Метохију је без зазора најавио да ће се ”први следећи споразум Београда и Приштине односити или на имовину или на цркву и културно наслеђе Срба на Косову”.³⁹ Државна власт Републике Србије о томе никада није покренула дијалог са представницима Српске православне цркве.

С друге стране, косовско-метохијски Албанци су, потпомогнути од САД и Европске уније, ревностно доносили законе и друге акте и, мало по мало, заокруживали своју окупациону власт на окупираном и отетом делу територије Републике Србије јужно од Косовске Митровице. Паралелно су под власт тзв. законодавних, извршних и судских органа тзв. независне Републике Косово покоравали Србе - православне вернике, свештенство и монаштво, али и целокупно непокретно и покретно, па чак и нематеријално културно благо Српске православне цркве и Срба на Косову и Метохији. Непокретна и покретна културна добра Српске православне цркве и остала српска културна добра су стављена под режим правних аката те квази државе - тзв. Устава тзв. Републике Косово⁴⁰ и тзв. Закона о културном наслеђу⁴¹, тзв. Закона о специјалним заштићеним зонама⁴², тзв. Закона о историјском центру Призрена⁴³, тзв. Закона о селу Велика Хоча⁴⁴ и другим, као и више уредби као подзаконских аката.⁴⁵ Те акте су

38 Влада Републике Србије, Радна групе за пружање подршке вођењу унутрашњег дијалога о Косову и Метохији, <http://unutrasnjidijalog.gov.rs>

39 А. Вулин, *Следећи споразум о имовини или о Цркви*, портал Vesti-online, 22. јул 2013.г., <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/331001/Vulin-Sledeci-sporazum-o-imovini-ili-o-crkvi>

40 *Tzv. Ustav Republike Kosovo*, тзв. ”Službeni list Republike Kosovo”, br. 25/12, 6/13 i 20/15

41 *Tzv. Zakon o kulturnom nasledju*, br. 02/L-88 od 6. novembra 2006.g.

42 *Tzv. Zakon o specijalnim zaštićenim zonama*, br. 03/L-039 od 15. juna 2008.g.

43 *Tzv. Zakon o istorijskom centru Prizrena*, br. 04/L-066 od 9. jula 2012.g.

44 *Tzv. Zakon o selu Velika Hoča*, br. 04/L-062 od 9. jula 2012.g.

углавном преписивали од Хрвата, али они углавном служе само као декорација пред светом, а на сваки начин се примењују или не примењују, у зависности од интереса Албанаца, на штету Српске православне цркве и Срба.⁴⁶

Илустративан је документ под насловом *Изазови у заштити непокретних материјалних и културних добара на Косову*, који је 2014. године припремио и објавио ОЕБС - Мисија на Косову.⁴⁷ Тај документ у поглављу под насловом "Повреда права власништва Српске православне цркве"⁴⁸ јасно показује да се наведени "прописи" косовско-метохијских Албанаца уопште не поштују. Непоштовање Закона о специјалним заштићеним зонама и то од општинских власти Албанаца се драстично види на примерима бруталног задирања у имовину Манастира Зочиште од стране општине Ораховац или у имовину манастира Пећка патријаршија од стране општине Пећ и то у пројекту који је финансирала Европска унија. Јавности је познат однос тзв. Владе Косова према одлуци тзв. Уставног суда Косова у предмету имовине манастира Високи Дечани, јер њих, када је у питању Српска православна црква, не обавезују ни њихови тзв. закони, а ни тзв. судске одлуке. Управо је у току борба да се манастир Високи Дечани, и поред постојања тзв. заштитне зоне, заштити од изградње магистралног пута према Плаву у Црној Гори.⁴⁹ Питање узурпиране црквене имовине се и даље не решава.

Може се навести и хиљаду других примера - драстичнијих и горих од наведених. С друге стране, ОЕБС од тзв. Министарства културе, омладине и спорта тзв. Косова тражи да "састави свеобухватан попис непокретне материјалне имовине културног наслеђа на Косову и списак непокретне имовине културног наслеђа под трајном заштитом у складу са чл. 4 Закона о културном наслеђу".⁵⁰ Наравно, са свим културним добрима Српске православне цркве, државе Србије и српских држављана.

Подсећања ради, специјалне заштићене зоне су уведене кроз *Анекс V Ахтисаријевог плана о верској и културној баштини*, а потом су преписане у тзв. Закон о специјалним заштићеним зонама из 2008. године. По чл. 4 Анекса V Ахтисаријевог плана о верској и културној баштини је било предвиђено да се успостави "посебна заштита формирањем заштитних зона", а са циљем да се "омогући миран живот и функционисање објеката које треба заштитити, заштита њиховог историјског, културног

45 Овде наводим само неке тзв. уредбе тзв. Министарства културе, омладине и спорта тзв. Косова и то: *Uredba br. 01-2008 o postupcima iskopavanja-istrage, Uredba br. 02-2008 o pristupu javnosti kulturnoj baštini koja je u privatnom vlasništvu, Uredba br. 03-2008 o postupcima konzervacije i restauracije kulturne baštine, Uredba br. 04-2008 o ovlašćenjima i nadležnostima inspekcije za zaštitu kulturne baštine, Uredba br. 05-2008 o registraciji, dokumentovanju, proceni i izboru kulturne baštine za zaštitu, Uredba br. 06-2008 o merama bezbednosti za očuvanju pokretne baštine, Uredba br. 07-2008 o postupcima izdavanja dozvole za trgovce pokretnom baštinom.*

46 Недавно сам био у Призрену и обишао сам обновљени царски манастир Светих Архангела, задужбину цара Душана. Настојатељ манастира Архимандрит Михаило (Тошић) је започео обнову једне од манастирских цркава, порушене од Синан-паше, али су тзв. косовске институције културе својим актима, под претњом кривичног гоњења и рушења, забраниле обнову манастирске цркве. И данас као сведочанство стоји и опомиње уграђено камење.

47 OSCE - Mission in Kosovo, *Izazovi u zaštiti nepokretnih materijalnih kulturnih dobara na Kosovu*, Priština, mart 2014.g.

48 Isto, str. 24

49 Р. Драговић, *Дечане угрожава албанска магистрала*, "Вечерње новости", интернет издање, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:728438-UDAR-NA-BASTINU-Decane-ugrozava-albanska-magistrala>, 21. maj 2018.g.

50 OSCE - Mission in Kosovo, *Izazovi u zaštiti nepokretnih materijalnih kulturnih dobara na Kosovu*, Priština, mart 2014.g., str. 29

и природног окружења, укључујући монашки начин живота свештенства и спречавање штетних активности око њих, уз обезбеђивање најбољих могућих услова за хармоничан и одржив развој заједница које насељавају подручја која окружују ове објекте”.

Сходно том акту, посебна правна заштита, кроз обезбеђивање посебних заштитних зона, била је разврстана у неколико категорија. Највеће заштитне зоне су биле предвиђене за манастире Високи Дечани у Дечанима, Пећку патријаршију у Пећи, Грачаницу у Приштини, Девич у Србици, Гориоч у Истоку, Будисавце у Клини, Соколицу у Звечану (заједно са меморијалним комплексом Исе Бољетинца), Драганац у Гњилану, Светих Архангела у Призрену, Бањску у Звечану, Зочиште у Ораховцу, Дубоки Поток у Зубином Поточу, Сочаницу у Лепосавићу, Испосницу са црквом Уљарице код КLINE, Испосницу Светог Петра Коришког у Кориши код Призрена, цркву Ваведења Пресвете Богородице у Липљану и цркву Светог Ђорђа у Горњем Селу код Призрена. Укупно је било предвиђено 13 манастира, 2 испоснице и 2 парохијске цркве, односно 17 Светиња Српске православне цркве. Поред њих, у ту категорију су сврстани и село Велика Хоча код Ораховца, споменик на Газиместану (заједно са Барјактаревим турбетом и Муратовим маузолејем), средњовековна тврђава Звечан у Звечану, средњовековни град Ново Брдо у Новом Брду и средњовековни мост Војновић у Вучитрну. Дакле, још 5 важних објеката, који се тичу Срба и Српске цркве на Косову и Метохији, али они не спадају у категорију сакралних објеката.

Заштитна зона у пречнику од 100 метара је била предвиђена за 7 српских православних манастира и једну парохијску цркву и то: манастире Свете Петке у Лепосавићу, Врачево у Лепосавићу, Свете Богородице у Хвосну код Србице, Светог Марка у Кориши код Призрена, Свете Тројице у Муштутишту код Суве Реке, Светог Уроша у Неродимљу код Урошевца и Бинач или Бузовик у Витини и цркву Свете Богородице у Средској код Призрена.

Заштитна зона у пречнику од 50 метара је била предвиђена за 1 српски православни манастир и 13 парохијских цркава и то: Манастир Долац у Клини и цркве Светог Николе у Ђураковцу код Истока, Богородице Одигитрије у Муштутишту код Суве Реке, Светог Николе у Штрпцу, Светог Теодора у Доњој Битињи код Штрпца, Светог Николе у Готовуши код Штрпца, Богородице у Готовуши код Штрпца, Светог Ђорђа у Горњој Битињи код Штрпца, Светог Николе у Мушникову код Призрена, Светог Николе у Богошевцу код Призрена, Светог Николе у Драјчици код Призрена, Светог Николе у Средској код Призрена, Светих Апостола у Мушникову код Призрена (овде је погрешно наведено да је храм посвећен Светим Апостолима. Наиме, храм у Мушникову је посвећен Светој Петки, а у њему се налази јединствена и ретка средњовековна фреска Светих Апостола Петра и Павла - прим. В.Ц.) и Светог Ђорђа у Средској код Призрена.

Осим тога, заштитна зона је, кроз обавезу општинских власти у Призрену, а према чл. 4 Анекса V, морала бити утврђена за историјски центар Призрена и то за ”српске православне, отоманске, католичке, завичајне и друге објекте од историјског и културног значаја”. Таксативно су набројани црква Богородице Љевишке, црква Христа Спаса (Спасова црква под Каљајом - прим. В.Ц.), Богословија Светих Кирила и Методија и комплекс Владичанског двора у који, осим зграде Епископије, спада и Саборни храм Светог Ђорђа, црква Светог Георгија (Руновићева Црква) и Светог Николе (Тутићева Црква). Остали призренски православни храмови под Каљајом у Призрену нису били обухваћени и то: Свете Недеље (задужбина Краљевића Марка из 14. века) и Светих Врачева Козме и Дамјана (с краја 18. века, а подигнута на темељима старијег храма). Осим тога, није обухваћена црква Светог Пантелејмона у насељу

Пантелија (које је названо по том светом храму), црква Светог Никола (Рајкова црква - при школи у насељу Папа-чаршија) и црквиште Светог Прокопија у насељу Пантелија.

Дакле, Ахтисаријевим планом је било предвиђено (и имплементирано касније) да посебну правну заштиту, кроз утврђивање специјалних заштитних зона, добије и село Велика Хоча са својих 13 православних храмова.

Као што се види, Српска православна црква, односно надлежна Епархија рашко-призренска је, у решавању њеног положаја, искључиво сведена на непокретности - на 59 сакралних објеката и то непосредно препуштених у надлежност тзв. косовских власти.

Члан 4 Анекса V Ахтисаријевог плана је преточен у тзв. Закон о специјалним заштићеним зонама, Закон о историјском центру Призрена и Закон о селу Велика Хоча. Исти православни храмови и манастири, као и неколико световних српских објеката, су заштићени одредбама ова три закона.

Српска православна црква је, почев од Политичке платформе Владе Републике Србије из 2013. године, а пре ње преко Анекса V Ахтисаријевог плана и три закона које је усвојила тзв. Скупштина Косова, искључиво сведена на 59 сакралних објеката и њима припадајућу имовину којима треба пружити безбедност и заштиту - међународну (по мишљењу, али не и по делању српске стране) или албанску (по мишљењу међународних фактора и приштинских Албанаца).

Ствар је још јаснија уколико се има у виду званичан став који је саопштио Беџет Пацоли 12. априла 2018. године.⁵¹ На новинарско питање који степен аутономије или заштите могу добити манастири Српске православне цркве, Пацоли је одговорио да "Устав Косова регулише велики степен аутономне функционализације Српске православне цркве на Косову. Специјалне зоне које регулишу пречник функционализације СПЦ се администрирају искључиво од ауторитета СПЦ на Косову. Ово је огромна концесија дата са косовске стране у преговорима у Бечу. Највиши степен аутономне администрације СПЦ на Косову је део Београдске патријаршије. Овом концесијом се признаје историјска трајност православља на Косову и гарантује се устрајност Цркве. Уставна гаранција функционисања СПЦ на Косову је у складу са највишим европским критеријумима. Ту се не говори о било каквој политичкој аутономији, реч је о функцији и менаџменту СПЦ на дневној бази. Значи, институције Косова имају приступ по међусобном одобравању".⁵²

Пацоли види Српску православну цркву и њену Епархију рашко-призренску искључиво у оквиру правног система тзв. независног Косова и никако друкчије, а специјалне заштитне зоне око појединих манастира и цркава види као "огромну концесију дату са косовске стране у преговорима у Бечу".⁵³ И ништа више од тога!

Управо при завршетку овог рада, у дневној штампи је објављено да је из Београда, по свему судећи од главног преговораца председника Републике Србије, Александра Вучића, Европској унији достављен "план о баштини на Косову и Метохији".⁵⁴ У питању је право располагања Српске православне цркве над њеном

51 B. Pacoli, *SPC će dobiti specijalni status, a ZSO je naša obaveza*, portal "Ekspres", 12. april 2018.g., <https://www.ekspres.net/politika/intervju-bedzet-pacoli-spc-ce-dobiti-specijalni-status-a-zso-je-nasa-obaveza>

52 Исто

53 Исто

54 *Заштита за 44 светиње и споменика*, "Вечерње новости", електронско издање, 10. октобар 2018.g., <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:754038-NOVOSTI-OTKRI-VAJU-Zastita-za-44-svetinje-i-spomenuka>, 11. октобар 2018.g.

непокретном и покретном имовином, као и да ”на неограничени временски период задржи правни режим заштите за 44 објекта који представљају специјалне зоне српске културне и верске баштине и да положај СПЦ буде признат на Космету”.⁵⁵ Пре тога, председник Вучић је на конференцији за новинаре 7. августа 2018. године објавио да ће тражити међународне гаранције за објекте и имовину Српске православне цркве на Косову и Метохији.

Недопустиво је свођење Српске православне цркве на Косову и Метохији, односно Епархије рашко-призренске искључиво на верске објекте који имају одређену историјску, културну и духовну вредност и значај за српски народ. Број од 59 православних манастира и цркава који су добили одређени вид правне заштите (и то најчешће као мртво слово на папиру) је безначајан у односу на око 1500 православних манастира, цркава, црквшта и испосница по Косову и Метохији који су, сви од реда, непосредно везани за Српску Цркву вековима (најпознатији савремени српски картограф Љубиша Гвојић наводи да је на Косову и Метохији забележено 1994 српска топонима, односно да се на свака 2,5 километра налази неки белег српског присуства на Косову и Метохији. На карти српских светиња на Косову и Метохији, чији је аутор Љубиша Гвојић, налази се 1181 црква, 113 манастира, 48 испосница, 8 спомен капела и 1 спомен костурница или 1350 црквених здања. Поред тога, налази се и 534 православних српских гробаља, 96 српских тврђава и старих градова и 14 двораца српске властеле на Косову и Метохији).

С друге стране, Епархија рашко-призренска само на Косову и Метохији има 5 архијерејских намесништва (Призренско, Пећко, Приштинско, Гњиланско и Косовскомитровачко), 32 црквене општине, 57 парохијских свештеника и 3 ђакона, као и 21 активни манастир са више од 130 монаха и монахиња. И око 120 до 130 хиљада православних верника. У оквиру Епархије рашко-призренске постоји и обновљена Српска православна богословија Светих Кирила и Методија у Призрену са 50 ученика и 20 наставника и службеника. На Косову и Метохији је и ставропигијални манастир Пећка патријаршија као древно седиште пећких и српских архиепископа и патријараха. Она се налази под канонском јурисдикцијом Патријарха Српског.

Српска православна црква у било којој врсти дијалога о Косову и Метохији, тзв. спољашњег или тзв. унутрашњег, никако не сме да се своди и сведе на 59 или 44 непокретности са заштитним зонама (манастире, цркве, конаке, имања), а то је, на жалост, интенција Вашингтона, Брисела, Београда и Приштине. Питање Српске православне цркве је, нажалост, остављено за крај и слободно се може тврдити да ће такав приступ имати далекосежне негативне последице по српске националне и црквене интересе.

Досадашњи ток тзв. спољашњег, као и тзв. унутрашњег дијалога је недвосмислено показао да прворазредном и најважнијем питању на Косову и Метохији - питању Српске православне цркве у њеној пуноћи и једино прихватљивом изразу и значењу - није посвећена адекватна пажња, без обзира што је реч о јединој институцији српског народа која је непрекинуто присутна на читавој територији Косова и Метохије вековима и данас. За такав неодговоран и недржавнички однос је немогуће наћи било коју реч оправдања или разумевања.

Несумњиво, из свих званичних аката се види да Српска православна црква уважава надлежности државних органа Србије у сваком погледу, али је чињеница да државни органи Србије, посебно шеф државе, Скупштина и Влада, не само да не уважавају него и не третирају место, значај, улогу, положај и будућност Српске

православне цркве на Косову и Метохији у опасним и судбоносним политичким процесима у које су, преко међународних фактора из Европске уније и САД, уплетени.

Свети архијерејски сабор Српске православне цркве је, управо из тих разлога, а вођен истинском бригом за Косово и Метохију, у Саборској поруци о Косову и Метохији од 10. маја 2018. године нагласио да је "наша Црква као духовна мати нашега народа у целини и Србија као држава највећег дела српског народа, којој територија Косова и Метохије и припада, носе највеће бреме одговорности за очување те наше историјске покрајине у границама Србије и за будућност српског народа у њој".

На крају, може се закључити да је Српска православна црква од 2008. године искључена из тзв. спољашњег дијалога, односно из преговора о Косову и Метохији. Из тог разлога, може се тврдити да косовско-метохијско питање у институционалном смислу, на жалост, није постављено на свесрпској основи већ у основу партијске већине, најпре Демократске странке, а потом Српске напредне странке и њених коалиционих партнера на челу са председником Републике Србије, Александром Вучићем. Судећи по свему, интенција тзв. спољашњег дијалога о Косову и Метохији јесте да се за православне Србе са њиховим свештенством и монаштвом обезбеди положај једне од националних мањина попут положаја Срба у Сент Андреји у Мађарској или у Темишвару у Румунији (при чему треба имати у виду да су то стварно државе за разлику од тзв. Републике Косово као творевине која за Српску православну цркву није и никада неће бити држава).

Извори и литература

Војно-технички споразум између Међународних безбедносних снага ("КФОР") и Владе СР Југославије и Владе Републике Србије од 9. јуна 1999. године, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/?id=19947>, 26. септембар 2018.г.

Резолуција Савета безбедности УН 1244 (1999) од 10. јуна 1999. године, <http://www.gov.rs/kosovo-metohija/?id=19944>, 26. септембар 2018.г.

Споразум о царинском печату из 2011. године, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

Споразум о прихватању универзитетских диплома из 2011. године, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

Споразум о интегрисаним граничним прелазима из 2011. године, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

Споразум о катастарској евиденцији из 2011. године, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

Споразум о матичним књигама из 2011. године, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

Споразум о слободи кретања из 2011. године, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=164576>, 26. септембар 2018.г.

Договор о регионалном представљању и сарадњи из 2012. године, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=168200>, 26. септембар 2018.г.

Закључак Владе Републике Србије о усвајању Политичке платформе за разговоре са представницима привремених институција самоуправе у Приштини, Стр. пов. 05 бр. 00-1/2013 од 9. јануара 2013. године

Резолуција Народне скупштине Републике Србије о основним принципима за политичке разговоре са привременим институцијама самоуправе на Косову и Метохији од 13. јануара 2013. године

Први споразум о главним питањима нормализације односа Београда и Приштине, <http://www.gov.rs/vesti/specijal.php?id=283757>, 26. септембар 2018.г.

Тzv. Ustav Republike Kosovo, тzv. "Службени лист Републике Косово", бр. 25/12, 6/13 и 20/15

Тzv. Zakon o kulturnom nasledju, бр. 02/L-88 од 6. новембра 2006.г.

Тzv. Zakon o specijalnim zaštićenim zonama, бр. 03/L-039 од 15. јуна 2008.г.

Тzv. Zakon o istorijskom centru Prizrena, бр. 04/L-066 од 9. јула 2012.г.

Тzv. Zakon o selu Velika Hoča, бр. 04/L-062 од 9. јула 2012.г.

Тzv. Ministarstvo kulture, omladine i sporta тzv. Kosova, Uredba br. 01-2008 o postupcima iskopavanja-istrage,

Тzv. Ministarstvo kulture, omladine i sporta тzv. Kosova, Uredba br. 02-2008 o pristupu javnosti kulturnoj baštini koja je u privatnom vlasništvu

Тzv. Ministarstvo kulture, omladine i sporta тzv. Kosova, Uredba br. 03-2008 o postupcima konzervacije i restauracije kulturne baštine

Тzv. Ministarstvo kulture, omladine i sporta тzv. Kosova, Uredba br. 04-2008 o ovlašćenjima i nadležnostima inspekcije za zaštitu kulturne baštine

Тzv. Ministarstvo kulture, omladine i sporta тzv. Kosova, Uredba br. 05-2008 o registraciji, dokumentovanju, proceni i izboru kulturne baštine za zaštitu, Uredba br. 06-2008 o merama bezbednosti za očuvanju pokretne baštine

Тzv. Ministarstvo kulture, omladine i sporta тzv. Kosova, Uredba br. 07-2008 o postupcima izdavanja dozvole za trgovce pokretnom baštinom

Вулин Александар, *Следећи споразум о имовини или о Цркви*, портал Vesti-online, 22. јул 2013.г., <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/331001/Vulin-Sledeci-sporazum-o-imovini-ili-o-crkvi>

Епископ бачки др Иринеј, *Косово и Метохија - јуче, данас, сутра*, "Гласник СПЦ", бр. 3. март 2018.г.

Епископ бачки др Иринеј, *Питање Косова и Метохије - суштинско питање Српства данас*, у "Косово и Метохија - јуче, данас, сутра", Матица српска, Нови Сад, 2018.г

Николић Томислав, *Тадић је криза, ја сам шанса*, "Печат", 17. мај 2012.г.

Рачоли Беџет, *SPC će dobiti specijalni status, a ZSO je naša obaveza*, портал "Ekspres", 12. април 2018.г., <https://www.ekspres.net/politika/intervju-bedzet-pacoli-spc-ce-dobiti-specijalni-status-a-zso-je-nasa-obaveza>

Џомић Велибор, *Осврт на предлоге о регулисању статуса Српске Цркве на Косову и Метохији у политичкој платформи и Резолуцији Народне скупштине Србије*, http://spc.rs/sr/osvrt_na_predloge_o_regulisanju_statusa_srpske_crkve_na_kosovu_metohiji_u_politichkoj_platforni, 15. јануар 2013. године

Izazovi u zaštiti nepokretnih materijalnih kulturnih dobara na Kosovu, OSCE - Mission in Kosovo, Приштина, март 2014.г.

Учеиће Српске академије наука и уметности у унутрашњем дијалогу о Косову и Метохији, ур. академик Марко Анђелковић, САНУ, Београд, 2018.г.

Косово и Метохија - јуче, данас, сутра, ур. Драган Станић, Матица српска, Нови Сад, 2018.г.

THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH AND THE SO-CALLED EXTERNAL DIALOGUE ABOUT KOSOVO AND METOHIJA IN THE PERIOD 2011-2018

In the period from 2008 until 2018, with the mediation of the European Union, several agreements were concluded in relation to Kosovo and Metohija. The issue of the Serbian Orthodox Church in Kosovo and Metohija is one of the most complex and the most important questions for the Serbian people, since it tackles the only Serbian institution which has been continuously, throughout our entire history, present in the mentioned region. Not only has this issue not been treated with adequate attention, but it is obvious that the Serbian Orthodox Church is not involved in the so-called external and in the so-called internal dialogue about Kosovo and Metohija. In the recent phases of the so-called external dialogue between Belgrade and Priština, a tendency may be perceived to reduce the Serbian Orthodox Church in Kosovo and Metohija to a certain number of religious facilities that have a certain cultural value. This concerns the proposal which was in the year of 2007 treated in the Annex V to the so-called Ahtisaari Plan which, *inter alia*, stipulates the protection zones for fifty-nine (59) Orthodox religious facilities. The Albanians from Priština implemented this approach in their own manner through some legal acts that are not observed in most of cases. In the recent period, unilateral attitude of the state authorities in Serbia may be perceived to request protection solely for the movable and immovable property of the Serbian Orthodox Church in Kosovo and Metohija. Considering the above mentioned, the intention of the so-called external dialogue about Kosovo and Metohija is to establish the status of one of the national minorities for the Orthodox Serbs with their clergy and monasticism, such as the status of the Serbs in Szentendre in Hungary or in Timisoara in Romania (while it should be borne in mind that these are the actual states, as opposed to the so-called Republic of Kosovo, as a creation which is not and will never be regarded as a state by the Serbian Orthodox Church).

Плѣть въ ѿраути мѣ. унѣтотѣ
ѡтѣ стѡущенъ по бѣжѣи ѡтѣ брага :
и ны глѣ. и. саллоглѣ на :

Прѡтѣщесѣ бранѣ плѣть сеи ии .
пѡстѣ нмѣ сѣахъ о вѣ. разрѣрѣ
шнмѣ вѣ сѣи вѣ оузѣ бездѣи о ннѣ .
развѣрѣзѣ мѣ трѣ плѣть мѣ аи .
пѡуѣтѣ ннѣ хъ прѣ ннѣ вѣ сѣи о ннѣ
мнѣ бездѣи о ннѣ ра сѣ трѣ зѣ мѣ .
дѣдѣ ннѣ вѣ оуѣ щн мѣ хъ оѣ вѣ .
ннѣ щенъ ннѣ а рнѣ вѣ вѣ дѣ вѣ вѣ мѣ .
дѣ прѣ мѣ мѣ оу хъ вѣ сѣи о мѣ тѣ :
глѣ . ннѣ ннѣ . бѡ . глѣ . и :

Унѣтѣ мѣ дѣ вѣ сѣ лѡ вѡ у дѣ вѣ н . бѣ вѣ шѣ
на гѡ мѣ тѣ ннѣ ннѣ пѣ тѣ ннѣ сѣ мѣ мѣ :
прѡ . вѣ рѣ . глѣ . з . нѣ ѡ вѣ рѣ шнѣ вѣ
цѣ тѣ вѡ ннѣ гѡ ѡ ѡ трѡ и сѣ тѣ вѡ мѣ гѡ :
сѣ сѣ мннѣ тѣ вѡ ннѣ вѣ прѣ ннѣ тѣ вѣ лѣ :
пѡ прѡ лѣ мѣ . сѣ трѣ вѣ вѣ тѣ оу на глѣ . и .
саллоглѣ на о . рѣ цнѣ ннѣ о дѣ а щн :
Прѣ ннѣ дѣ тѣ вѣ оу ннѣ тѣ ннѣ вѣ сѣ бранѣ .
мѣ лѣ сѣ тѣ ннѣ вѣ лнѣ ннѣ щѣ рѡ тѣ мнѣ
ннѣ ннѣ щн мѣ . нѣ трѣ вѣ оуѣ щн мѣ
ѡ вѣ вѣ оуѣ щн мѣ сѣ нѣ шѣ гѡ вѣ а гѡ дѣ вѣ

III

